

کتابخانه

تورکک عالمی

آذربایجان جمهوری

عمری: رسول زاده محمدجیدین- استانبول، اوقاف عامه‌سی
۱۳۰۹-۱۳۱۰ هجری، قیصریه، بزرگراه و متعدد سندی‌های

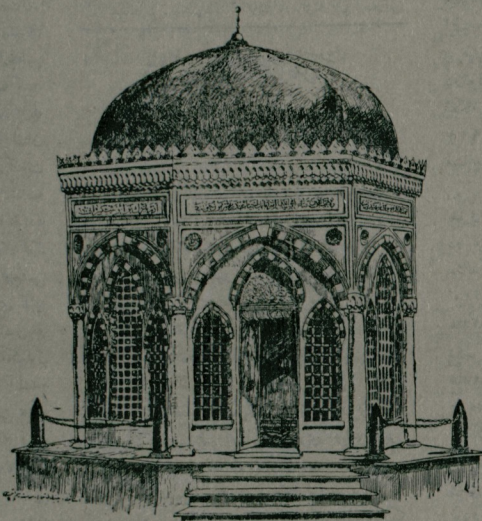
حرب عمومی هائلسیه جبارلک سقوطی
تعیین ایدن شو سوک سنل، بزه حدودلر
چارچینده یاشایان تورک قارده‌شلمیزی دها ای
طابق ایچوند، رها قورستر ووردی. تاریخچرک
اک وخیرواک قراکتی بردورسنده، استقلال
مطمم پراختلاله تسعید ایتدیگمز «آذربایجان»
رسول زاده‌نک کوزمل و دوغرو تعبیریله بو
«کوجوک تورکیا» شو سوک متارک سنلرند
نشر ایدن، منن اثرلر سایلمده بزه اولدقه

معلوم بولیوردی: «علی سردان بک
«آذربایجانک تشکیک» شوالی کوجوک
رساله‌سله باشلیدق وزرلی «یوسف
بک» بری آذربایجان تاریخچه دیکری
ادبیانه‌لای اوقاف اثری، شریف‌بک
«آذربایجان اخلاقی» آدی صرف‌سیاسی
تقدیرنامه‌سی، جنوب شرق قاققاس
تورک‌لرک حرث، اقتصادی و تاریخی
حیات حقدقه محیطلرله آذوق رفکر
ورمیشدی. لکن بوتون تورک
آذربایجان حاله مسئلهلرله یقیندن
مشغول اولمایانلرده بوقارده‌ش ملکتنک
بوکونکی حال حقدقه صریح بر قناعت
اولدیرر ایمیوردی. بالخاصه سوک بولشمویک
استیلاسنک ماییت و آذر بايجان
استقلالک ایومهدرجه قدر موجود
اولدینی، بروجولر نیجه رتورلو آکلاشلار
میوردی. ایشته سابق آذربایجان
شوادری ملیتی ژنشی رسول زاده محمد
امین بک بویی کتبی اطراف قاره رها
چریبوسیه چورلشن ملی آذربایجان
بارواغی تمثیل ایلایغیله، دها
ایلاک نظرد بزه بوقارده‌ش ملکتنک

المربی، فلاکتلری باقیبیرور، و مجردک صاف
وصیبی قطعجوق و قوربراسوله یازدیغی صحیفه‌لی
اوتوردقن سوکر اطراف قاره دمیر زنجیرلر قاتلشن
آذربایجان خرطه‌سینک افادامیدینی منافی وسعت
و غایتله آکلاپوز.

آذربایجانده آنا اولو احمد، حسین زاده
علی کبی بوبوک رهبری یتیش بریش تسلی تعقیب
ایدن ملتیرورل آراسنده رسول زاده محمد امینی
اک باشده کوروز. غیز و مقکوره‌لی حیاتی زمان
زمان ایران تورک‌لری ایفاظه، غنائی تورک‌لری
خارجده‌کی تورک قارده‌شلمیزک وضیعتی آکلاتمه،
قاققاس تورک‌لری آراسنده بوبوک تورک برلکی
عقیده‌سینی تعمیمه حصر ایدن رسول زاده،
ملکتندزه تورک‌لر چارلارینه دائر شو سوک
اول بش سنه‌لک انضباطی تعقیب ایلارجه میچده
مجهول بر سیا صایلاماز: «سپیل الرشاد» ده

و بالخاصه «تورک وردی» نده ایران قاققاس
تورک‌لرینه عائد نشر ایتدیکی مفید و فنی مقاله‌لر
هنوز خاطرده‌در. «تورک برلی» عقیده‌سینک
ایمانی و جراتلی بر خادی اولان بواسی دوست
بو سوک اولیده، فکر و سیاست عالمده آذر
ایجان تورک‌لکی حقدقه یقیندن بری محتاج اولدیغیز
اک یی، اک طوبیو لوک واضح معلوای ویریش
اولیرور، خارجده‌کی تورک قارده‌شلمیزک هیچ
رزمان اونون تاممسی ایجاب ایدن ملتیرور کتک
نظر دقتی بو اثر جبارلک براره بوکون «آراس»
اوتو قیسنده قیزیل ساجاق آلتندما یاشایان ملتانلار
شلمیزک ماضیندن و آراسده‌کی تاریخی ولسانی
علاقه‌لرین بر اکر بحث ایتک احتیاجی دیوبورم.

آذربایجانده تورک شهیدلرینک تربی [۱]

«آذربایجان» کلمسی ایوم ایک آیری مفعولی
افاده ایچون قوللایقده‌در. برنجیسی شالی
ایرانده مرکزی «تیریز» اولی اوزده معروف
ایالتک آقیدر، ایکنجیسی، بوحوالیک شالنده
- جبارلک سقوطی متعاقب، مرکزی «باکو»
اولی اوزده تشکیک ایدن جنوب شرق قاققاس
تورک دولتنک عوایدر که قرون وسطاده بحوالیله
«اران» درلردی. حقیقت حالده بو ایی قطعه‌ده
هر متعابله بر «تورک‌لر» در، پک‌اسکی زمانلردن
بری شالندن و جنبدن مختلف تورک استیلارینه
معروض قالدن بحوالی، مان مان یک سنه‌دن
بری اوغوز تورق‌لرینک کشف کتله‌لرله مبادی
مهاجرلر نیجه‌سینده لسان واعادات اعتباریلرله دها
عمومی تعبیریله «حرث» قطعه‌سینده‌ن تورلشمیش‌در.
دها سلاجوقلرک ظهورندن اول، بوحوالی به مختلف
سبیلرک مختلف تورک شهیدلر نیجه‌سینک کتله‌لر کالیدیکی

[۱] بوسم، باکوئه استردادای کوی رسم‌کنشادی
اجرا ایدیان شهیدلر تربیتک بیروزمیدیر.

بیلوروز، جنوبی روسیاسته‌برلندن کن خوزرک،
بولغارلرک، قیجاق و غوغوزلرک دغماله ایندکری
بوساحلره صاعیلر زمانده فرغانه و ماروارا، التیر
تورک‌لرله ده اکثرا اولدی. فقط بحوالی به اصل
بوکونکی قوی ولسانی سیاسی ویرمن مهاجرلر،
مجرای یشتی عصردن باشلایان اوغوز مهاجرلریدر.
دها سلاجوقلردن اول مختلف عشریتر حالنده
ماروارا، التیر، این و اورادن شالی ایران بویله
«آذربایجان» و «اران» خطلری کن «سیحون»
اوغوزلری، «محدوغون‌نوی» نک ماروارا، التیردن
«خراسان» ن نقل ایتدیردی بر طاق تورکن
کتله‌لرک التحاقیلر بوسوتون قوتله‌نیشلردی؛
نهایت سلاجوق دولتنک ایرانده تأسس وانکشاف
یالیشدینی برسیارده «ملوغولری» ه

واقع اولان دعوت اوزرنه افرایستدن
«قوتولیش» ی وارودایله برابر
یرانسایلر قارشی بونلرک امدادینه
کوندردی. «آب‌ارسلان» کسلطنتی
اتاسنده [۴۵۰-۴۷۰ه] سلاجوقلرینه
«آنی» «قاز» قاملرکی ضبط
و کورجستانک مهم رفتنی تسخیر ایلر
یرانس قوتوخی اوحوالیده قطعی
ونهای صورتده قیدیلر.

موغول استیلاسندن اول ماروارا، التیر
وخراسانده، شالی ایرانده، جنوبی
قاققاسیا، آذربایجان، کردستان،
الجزیره قطعه‌لر بروجوق قوتی اوغوز
عشریترلی بولونیوردی. «اران»
و آذربایجان ساحلری تمایله تورلشمیش
شهرلر تورک سیاسی آلتش اولدینی کبی
«موغان» صحرالنده قوتی اوغوز
کوچه‌لری یاشایوردی. موغول استیلاسی
شرق حوالیسنده‌کی اوغوز کوچه‌لری ده
غربی دوغرو سورمورک بوجوالیدکی
تورک کاشانی آکرتیدری. دردنجی ایخان
«آرغون» زمانده [۶۸۳-۶۹۱ هجری] تور-
کستاندن قافه‌رق فرات و دجله‌نک بوقاری وادیلرینه
مجرت ایدن ایی بوبوک تورکن عشیری، «آنی
قوبونلور» له «قاراقوبونلور» دهکی ازمستان
ساحه‌سینده‌کی تورک کشتات نفوسی ایشته‌سینده
تیزایدیده‌ک احوالی بی برقدارده، تورک‌لشدیریلر.
ایشته بوقیسه ایضاحانن قولا نیجه آکلاشلوبورکه
«آذری تورک‌لری» دیدیک‌عنصر، اتولوزی
اعتباریلر «سیردیا اوغوزلری» یعنی سلاجوق-
غنائی تورک‌لرینک قییدر، آذربایجان، جنوبی
قاققاس، الجزیره، شرقی آناتولی ساملرند
اولجه موجود اولان تورک- اوغوز عنصری
«جنکیز» استیلاسی متعاقب شرقدن یکی کن اوغوز
کتله‌لرک التحاقیلر بوقندارده قوتله‌لرک بولونلردی
حوالیله نهایت صورتده تورک‌لشدیرمیشلردر. حقیقت
حالده اتولوزی ولسانی قطعه‌سیندن شرقی آناتولی

توزکریله ایران واقفاس توزکری - مذهبزندن
و مختلف سیاسی حاکمیتلر آلتینده یاشا بارق مختلف
حرکتلر تأثیرینه اوغراملرندن صرف نظر -
متحد برکته تشکیل ایدرلرکه ، بو کتله ایلده
ساتر آناطولی وروم ایلی توزکری آراسینده
پک صیق برابطه موجودد . لسانیات اعتباریلده
بوصیق علاقه ی کورمه مک قابل دکلدر : بوکونکی
عغانلی و آذری لهجه لری ، حقیقت حالده ، اسی
اوغوزجه مک بربرته چوق یقین ایکی شعبه سیدر.
بوکون لهجه سنک حکمران اولدیی ساحه شودر:
اولا جنوب قفقاسیا توزکریلرک متکتن اولدقلری
قفقاس ارمنیی و ایران اذربایجان ی که آذری
توزکری بورالده پک مهم برکاشته مالکدر ؛
ثانیاً ، داغیق برحاله مرآت حوالیی ، ارستان ،
خراسان و طهران و لاشیری . عراق و شرقی
آناطولی اهالی سنک هم اعطیی ایچون لهجه سی
یا لکر تکامل لسانی مایمیتده قلش ، عغانلی حاکمیت
سیاسیی آلتینده یاشادقلری جهته مرکزیت تأثیریله
استانبولک معنوی ولسانی نفوذی ادبی لسان
اوززنده حکمران اولمشدر . قالحقیقه مرکزیت
سیاسینک ادبی لسان اوززنده کی تأثیریله
اسی زمانلرده اوقدر بوکودرکه ، مثلاً « بغداد »
صقوریه تابع بولونده « تبریز لهجه سی » ، عتد
نیلرک الله کچدکنده صوکراده استانبول لهجه سی
عراق شاعرلری اوززنده طبیعتله اجرائی تأثیر
ایشیدر . یزمله دوغروندن دوغرویه متصل بر
ساحه ده یاشایان ، دیلبری دینلری اساساً یزمنکندن
فرقلی اولمایان ، یالچیی حرکتلرک نفوذی آلتینده
قالقله برابر توکملکی اونوتمایان . « نسیمی » ی ،
« فضولی » ی ، « کور اوغلو » ی ، «
« کرم » ی یزمن دویدیفمن وجد و هیجانله
اوقویان بو آتی میلیونانی توک کتله سی ، سیاسی
حدودلرک خارجنده قالقلری ایچون برقیقه
یله اونوته حق دکاز . یا لکر معنوی حسیتلر
دکل حیاتی منفعتلر زنده یزمن بونی اسراییل یورد...

دولتک نه تورو مشکلات آراسنده قورولدیی ،
نهایت بولشه یوگ اسلانی ، بواستیلر آلتینده
آذربایجانک بوکونکی وضعیتی ، عادتاً برسیتمه
شریدینک وضوح و سرعتی ایله کوز اوکند
جالایور ... پک صلاحتی داره ، بوسوعلی برقلک
محصول اولان یوقیتلی صحیفه لری دقت و عبرتله
اوقومسنی ملت یورکنچلرک توصیه ایدرکن ، دها
توزکریلرک « مجتله ریخال » عد اولوندیی
وتوزکریلرک اتحاد خانه سی کیمه مدیی زامانلرده یوگ
مفکوره اوغورنده برابر چالیشدیفمن بوا سکی
ومرز دوسته تبریک وتشکرلرمنی عرض ایلک
لرومی دیویور .

کوسریلی زاده محمد فراد

استانبول دارلوفتوده ، تورک ادبیاتی تاریخی « مدرس ی

مِلّیّت قهت قهت ماکانلری

ماها تاما غاندی

— مابعد —

غاندی ، هند برآسر نفوذیه عودت ایتدی .
ملی استقلال حرکتی عصرک بدایتندن بری
کندریی حس ایتدیردوری . « آ . او . هوم .
سیرویلیام وده دهبون » کی بعض آو کنکیرلر
اوتوز سنه اول هند ملی قونفرمنسی تأسیس
ایشیلدی . قرالیجه وقتقا طرفدارلار احراردن
اولان بوذوات هند منافعله انگلیز حاکمیتی تأیغه
چالیشار قونفرمنک بوشاشه ماهیتی اوزون
زمان محافظه ایتدیلر . فقط زابونیانک
روسیایی ، مغلوب ایتدی آسانی غروری اولیادیردیی
کی لورد گورزونک تحریکاتی هند ملتیتلری
زنجیده ایتدی جهته قونفرمنک سینهنده فرط
برحزب وجود بولدی و بوحر پک تجاوزکار ملت یورلکی
ملکتنده عکسز تولید ایتدی .

مع مافیه مضروبیتورر اسی فرقه عمومی
حریه قدره ، صمیمی بروطنیور فقط انگلتره ی صادق
اولان « قوغال » کی تأثیر آلتینده قالدی ایلده
هند ممثلارندن مرکب اولان قونفرمه آرتق حس
ملی نفوذ ایتش اولدینندن هندوستان ایچون
بر « هوم رول » (ساواراج) طلبی ضرورت
پیدا ایلدی . لکن بو « ساواراج » ک افاده
ایده جی منعتنده برتورلوا تلافی ایللمه یوردی ؛
کیی انگلیزله تفریک سامعی موافق بولودر ،
کیی اوروپا لیری هندوستاندن فوتمی ایتسبور ،
کیی ده قانادانک ، جنوبی آفریقانک ، زابونیانک
اثرلرینه افتقا ایدلسنی ارزو ایدیوردی .

غاندی بوکا چاره بولدی : سیاسی اولقندن
زیاده دینی و اساس اعتباریله چله سنجدن جورلی حیات
« هندو ساواراج » ی قله آکدی . فقط بونی حیات
عملیه تطبیق ایچون محیظ حقده فطی مملواتی
بولدی : واقعا جنوبی آفریقاده اوزون مدت

یکی یجوعه
دوام ایدن وظیفه ملییه ، هندی روحی
و مقاومتسوز آکیماسالاحی حقنده معجزوی برتحریر
تشکیل ایتشدی . فقط بوکا مقابل یکر ی اوج
سنه ملکتندن آیری قالشدی . بناء علیه بونقصا
نلری اکیال ایچون چکیلوب اطراف قی دقیق و مشاهدیه
قویولدی .

ایمپراطورله قارشی اختلال ایلک فکرتندن
هنوز اوزاقلدی . اوقدرکه ۱۹۱۴ سنه سنده
حرب عمومی اطلاق ایدیه برتکره جی قطعه سی
تشکیل ایلک اوزره انگلتره ی کیتدی . « ایمپرا-
طورلری تیه سندن بولوندیفنه صمیمی اوله رق
ایسانیوردی .

غاندی بونی « هندوستاندکی بوتون انگلیزله »
خطاباً ۱۹۲۰ ده نثر ایتدی مکتوبلرده تکرار
ایشیدر : « سوکیلی دوستلر ، دیوردی ،
« هیچ برانکلیز ، ایمپراطورله ، بکم یکر ی
دوقوزسنه مدته خدمت ایتمه مشدر ، بن حیاتی
انکتره ایچون درت دفعه تهلیکه ی قویدم ...
۱۹۱۸ سنه سنه قدر انگلیزله مقابلرک تشریک
مساعیی ایلنده صمیمی برقاغته اداره کلام ایتدم ... »
غاندی ، بوقاعتی اظهارده یا لکر دکادی .
حق وعدل حربیک سرایتانه ایلده ایزمنه ۱۹۱۴
ده بوتون هندوستان قاتشدی . انکتره هندو-
ستاندن استعفا ایتدی زمان اونی پک بوک
امیدلر دوشوردک کوزنی بولمشدی . تکم
هندیلری حربیه تشریک ایچون کندیلرله « هوم
رول » دن بحث ایلش وانکتره قایینه سنده
هندوستان اموری نظری اولان مستر مونتا کو
طرفندن ۱۹۱۷ سنه سنده هندوستانه مشول
برحکومت وعدد اولمشدی . ایش بوقدرلده
قالمش : هندیلرک بوسوصدک رایی آلتش
و حق مستر مونتا کو هندوستان والی « عمومی
لورد « چلمس فورد » ایله برابر ، هند قانون
اساسینده اجرا ایدیلرک اصلاحاته دائر برده
راپور یازمشدی .

۱۹۱۸ سنه سنه ایلک آیلری متفقین اردولی
ایچون تهلیکه ایل دولو ایدی . لوید جورج ،
اوسته نیسانک ایکسند هندیلر خطاباً بریتانامه
نثر ایتدی . عینی آتی « ایتند » دلی « ده
عقد ایل ایدن حرب قوغه رانی ده هند استقلالک
یقین اولدینی احساس ایتدی . ایشته بوسیلرله
درک قوغ بولان قدر دعوتو بوتون هندوستان
اجبات ایتدی (غاندی) صاف و صمیمیتک ایدیی
هندوستان درفده دها اسیرکمدی . هندوستان
انکلیز اردوسنه ۹۸۵۰۰۰ نفر وپردی ؛
حدود سن فدا کارقلرده بولودی . وسد افتنک
مکافتاتی کال اطشتان ایله بکلدی .

فقط وایایش مدشش اولدی . چونکه سنه
سوکندوغری تهلیکه کیشدی . و باطبع کوربان
خندلرده اونوتولشدی .
مشارکتک عقیدیه برابر حکومت بوزندکی